

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi

Riikka Mikkola, Sanni Saaranen

Seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisten nuorten päihteidenkäyttö Joutsenossa

Opinnäytetyö 2016

Tiivistelmä

Riikka Mikkola, Sanni Saaranen

Seitsemäs- ja kahdeksasluokkalaisten nuorten päihteidenkäyttö Joutsenossa,
32 sivua, 3 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala, Lappeenranta

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi

Opinnäytetyö 2016

Ohjaajat: Yliopettaja Tuija Nummela, Saimaan ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyön tarkoituksena oli toteuttaa kyselytutkimus Joutsenon yläkoulun oppilaille heidän päihteidenkäytöstään ja tarkastella saatuja tuloksia Elämäni Sankari ry:n aikaisemmin tuottamien tutkimustulosten rinnalla. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada ajankohtaista tietoa nuorten päihteidenkäytöstä ja sen muuttumisesta vuosien 2010-2015 aikana.

Opinnäytetyö oli kvantitatiivinen tutkimus. Tutkimus oli suunnattu Joutsenon yläkoulun seitsemäs- ja kahdeksasluokkalaisten oppilaille. Se toteutettiin Webropol-kyselynä ja siihen vastasi 28 nuorta. Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsitellään nuorten päihteidenkäyttöä, eri päihteitä ja aiheeseen liittyvää lainsäädäntöä. Teoriaosuudessa kerrotaan myös yhteistyökumppanista, Elämäni Sankari ry:stä.

Tutkimustulosten mukaan vuosina 2010-2015 yläkouluikäisten nuorten alkoholin käyttö oli vähentynyt huomattavasti. Tupakan poltto oli myös vähentynyt, mutta nuuskan käyttö oli lisääntynyt. Huumausaineiden käytössä ei ollut tapahtunut merkittäviä muutoksia. Liimojen ja liuottimien imppaaminen oli myös lisääntynyt. Nuorten yleisimmin käytetty päihde oli alkoholi. Kahdeksasluokkalaiset käyttivät tulosten mukaan huomattavasti enemmän päihteitä kuin seitsemäsluokkalaiset.

Jatkotutkimusaiheena voisi selvittää Joutsenon yläkoulun yhdeksäsluokkalaisten päihteidenkäyttöä. Myös toisen asteen opiskelijoiden päihteidenkäyttö voisi olla jatkotutkimusaiheena. Vastaavanlaisen tutkimuksen voisi myös toteuttaa viipurilaisille nuorille ja verrata saatuja tuloksia lappeenrantalaisten nuorten päihteidenkäyttöön.

Asiasanat: Joutseno, nuoret, päihteet, päihteidenkäyttö

Abstract

Riikka Mikkola and Sanni Saaranen

Substance use among seventh- and eighth-graders in Joutseno, 32 pages, 3 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Health Care and Social Services Lappeenranta

Social Services

Bachelor of Social Services

Bachelor's Thesis 2016

Instructor: Ms Tuija Nummela, principal lecturer, Saimaa University of Applied Sciences

The purpose of this thesis was to study substance use among adolescents in Joutseno upper comprehensive school and compare the results with the results from Elämäni Sankari ry's studies. The goal of this thesis was to get current information about adolescents' substance use and how it has changed between 2010 and 2015.

This study applied the quantitative approach. The data for this thesis was collected by a questionnaire which was aimed for the seventh and eighth-graders in Joutseno. In total, 28 pupils answered the questionnaire. This thesis presents also information about adolescents' substance use in general and information about different kinds of intoxicants.

The results from the study show that the use of alcohol among young people has declined between 2010 and 2015. Also smoking has declined while use of tobacco snuff has increased. Still the most commonly used intoxicant is alcohol. Based on the findings, substance use was significantly more common among eighth-graders than among seventh-graders.

Further study is required to gather information about substance use among Joutseno upper comprehensive school ninth-graders. Also senior high school or vocational school students and their substance use could be studied. It would be interesting to study adolescents' substance use in Vyborg and compare the results with the data from Lappeenranta.

Keywords: adolescent, Joutseno, substance use

Sisällys

1 Johdanto.....	5
2 Päihteet.....	6
3 Nuorten päihteidenkäyttö.....	8
4 Elämäni Sankari ry.....	10
5 Opinnäytetyön tavoitteet ja toteutus.....	11
6 Tutkimustulokset.....	13
7 Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt Joutsenossa 2010-2015.....	18
8 Yhteenveto ja johtopäätökset.....	24
9 Pohdinta.....	27
Kuvat.....	33
Taulukot.....	33
Lähteet.....	34

Liitteet

- Liite 1 Saatekirje
- Liite 2 Lupalomake
- Liite 3 Kyselylomake

1 Johdanto

Viime vuosien tutkimustulosten mukaan nuorten päihteidenkäyttö on vähentynyt. Tupakoinnin ja alkoholin käytön suhteen tilastot näyttävät laskeneen vuosien varrella melko tasaisesti. Kannabiksen ja nuuskan suosio on puolestaan lisääntynyt nuorten keskuudessa. Nuoruusikään kuuluvat erilaiset kokeilut ja moni nuori kokeilee silloin myös ensimmäisen kerran päihteitä. Päihteiden käytöllä on suuri merkitys sekä fyysiseen että henkiseen nuoren hyvinvointiin ja kehitykseen.

Etelä-Karjalan alueella Venäjän rajan läheisyys ja sieltä tuotavat tuotteet, varsinkin tupakka, voivat vaikuttaa alueen nuorten päihdekokeilujen yleisyyteen. Tuotteiden runsas saatavuus ja halpa hinta helpottavat kokeilujen ja käytön aloittamista. Tässä opinnäytetyössä selvitetään, millaista on aivan rajan tuntumassa olevan Joutsenon alueen nuorten päihteidenkäyttö ja miten se on muuttunut viime vuosien aikana. Opinnäytetyön tarkoituksena on toteuttaa kyselytutkimus Joutsenon yläkoulun oppilaille heidän päihteidenkäytöstään ja tarkastella saatuja tuloksia Elämäni Sankari ry:n tuottamien tutkimustulosten rinnalla. Opinnäytetyön tavoitteena on saada ajankohtaista tietoa nuorten päihteiden käytöstä ja sen muuttumisesta vuosien varrella.

Tutkimus toteutettiin Webropol-kyselynä Joutsenon yläkoulun seitsemäs- ja kahdeksasluokkalaisille oppilaille. Tutkimuksen kysymykset liittyivät esimerkiksi päihteidenkäyttökokemuksiin ja käyttömääriin. Rajasimme tutkittavat päihteet tupakkaan, nuuskaan, alkoholiin ja kannabikseen. Meillä oli oletuksena, että nuorten keskuudessa nuuskan ja kannabiksen käyttö on yleistynyt, ja vastaavasti tupakoitsijoiden määrä on vähentynyt. Oletimme myös, että nuorten alkoholin käytössä ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Tästä syystä halusimme juuri nämä päihteet tarkasteluun.

Meitä molempia kiinnostaa tulevaisuudessa työ nuorten parissa. Olemme myös kiinnostuneita mielenterveys- ja päihdetyöstä. Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa pohdimme, miten nämä kaksi asiaa saataisiin yhdistettyä. Opinnäytetyön ohjaaja, yliopettaja Tuija Nummela antoi idean tämän kaltaiseen tutkimukseen.

2 Päihteet

Suomessa päihteiksi luokitellaan niin lailliset kuin laittomatkin aineet, jotka aiheuttavat käyttäjälleen humalatilan tai päihtymyksen tunteen. Tällaisia aineita ovat muun muassa erilaiset tupakkatuotteet, alkoholi ja huumausaineet. Huumausaineiksi luokitellaan esimerkiksi kannabis ja jotkut lääkeaineet. Päihteiden vaikutuksen voimakkuuteen ja keston vaikuttavat monet tekijät, kuten käytetty aine, käyttäjän ikä, aineen määrä ja käytön kesto. Eri päihteitä käytetään eri tavoin, esimerkiksi nielemällä, hengittämällä, nuuskaamalla ja suonensisäisesti. (Kylmänen 2005, 25.)

Tupakka

Nuorten tupakoinnin aloittamiseen liittyy usein vahvasti ystäväpiiri, sillä tupakalla käyminen on sosiaalinen tilanne nuorten kesken ja ryhmäpaine tupakoinnin aloittamiseen vahva. Tupakoinnin haittavaikutuksiin kuuluvat erilaiset keuhkosairaudet, syövät, iho-ongelmat ja sydänsairaudet sekä hedelmällisyysongelmat. (Inkinen, Partanen & Sutinen 2000, 59. 60.) Tupakan riippuvuutta aiheuttava ainesosa on nikotiini, mutta se sisältää myös paljon muita myrkyllisiä ainesosia (Sinkkonen 2010, 227). Tupakka on helposti koukuttava aine, ja riippuvuus on usein vakava. Se muodostuu helposti ja huomaamatta vain muutaman savukkeen jälkeen. (Vierola 2010, 21. 22.) Nikotiinin aiheuttaman fyysisen riippuvuuden lisäksi kehittyy psyykinen riippuvuus, jolloin tupakoinnista tulee tunteiden säätelykeino (Patja 2006).

Tupakkalain (13.8.1976/693) 10 pykälässä sanotaan, että alle 18-vuotiaalle ei saa myydä tai luovuttaa tupakkatuotteita. Tupakkalaissa 12 pykälässä mainitaan myös, että muun muassa perusopetusta, ammatillista koulutusta tai lukio-opetusta antavien rakennusten sisätiloissa tai ulko-alueilla ei saa tupakoida.

Nuuska

Nuuskaa valmistetaan tupakkakasvin lehdistä ja varsiosista. Nuuskassa eri tupakkalajeja usein sekoitetaan keskenään ja seokseen saatetaan lisätä makuaineita. Nuuskassa on noin 2500 eri kemikaalia. Tarkkoja kriteereitä nuuskan sisälöstä ei ole. Sitä valmistetaan eri nikotiinipitoisuuksilla ja eri pH-arvoilla. Nuuskan

käyttäjällä nikotiini imeytyy elimistöön hitaammin kuin tupakoitsijalla, mutta veren nikotiinipitoisuus ei laske yhtä nopeasti. Nuuskaan on lisätty sokeria, joka aiheuttaa hampaiden reikiintymistä. Nuuskan haittavaikutuksiin kuuluvat myös erilaiset suuontelon ja nielun alueen ongelmat. Nuuskan käyttäjillä esiintyy myös ienvaurioita ja nuuskan käyttö lisää erilaisten syöpien riskiä. Myös nuuska aiheuttaa vahvan fyysisen sekä psyykkisen riippuvuuden. Nikotiiniriippuvuus on myös usein vahvempi nuuskaajalla kuin tupakoitsijalla, ja se johtuu yleisestä nuuskan ja tupakan rinnakkaiskäytöstä. (Cedergren 2010.) Myös nuuska on tupakkalain alainen tuote ja edellä mainitut pykälät koskevat myös nuuskaa. Tupakkalain pykälän 10a mukaan nuuskaa ei saa myydä Suomessa.

Alkoholi

Alkoholi aiheuttaa lyhytaikaisia sekä pitkäkestoisia eli kroonisia haittoja. Humalatilaa aiheuttava estottomuus on lyhytaikainen haitta, joka voi aiheuttaa harkitsemattomia tekoja tai tapaturmia. Kokematon alkoholinkäyttäjä saattaa helposti juoda itsensä myrkytystilaan, joka voi olla hengenvaarallinen ja vaatia sairaalahoitoa. Pitkäaikaisesta alkoholinkäytöstä voi koitua terveyshaittojen lisäksi myös sosiaalisia haittoja kuten ongelmia ystävyys- ja perhesuhteissa, sekä haasteita työn tai koulun hoitamisessa. (Sinkkonen 2010, 222; THL 2015a.) Alkoholin vaikutuksen alaisena alttius muun muassa onnettomuuksille ja väkivallalle lisääntyy. Tunnetuimpia alkoholin runsaaseen käyttöön liittyviä sairauksia ovat alkoholismi, maksakirroosi ja erilaiset syövät. (Österberg 2005.) Alkoholilain (8.12.1994/1143) 16 pykälän mukaan alkoholijuomia ei saa myydä alle 18-vuotiaalle henkilölle. Pykälän 34 mukaan alaikäinen henkilö ei saa hallussa pitää tai kuljettaa alkoholia.

Kannabis

Kannabis on huumausaineeksi luokiteltava päihde, jota valmistetaan cannabis sativa -nimisestä hampukasvusta. Kannabiksen päihdyttävä aine on THC eli tetrahydrokannabinoli. Kannabista voi polttaa esimerkiksi tupakkaan sekoitettuna tai sellaisenaan, tai höyryttää. (Sairanen 2005.) Kannabis voi muun muassa haittavaikutuksinaan heikentää ajantajua ja muistia, aiheuttaa ahdistusta ja paniikki-kohtauksia (Sinkkonen 2010). Kannabiksen käyttö vaikuttaa mielenterveyteen al-

tistamalla ahdistus- ja masennushäiriöille ja se lisää varsinkin nuorilla skitsofrenian ja psykoosin riskiä. Erityisen haitallista kannabiksen käyttö on siis nuorilla. Aivot kehittyvät nopeasti, mutta ovat vielä keskeneräiset ja täten erittäin alttiina häiriötekijöille, kuten päihteille. Runsaan kannabiksen käytön on todettu olevan yhteydessä syrjäytymiseen ja keskivertoa heikompaan koulumenestykseen. (THL 2015b.)

Valtioneuvoston asetus huumausaineina pidettävistä aineista, valmisteista ja kasveista (28.8.2008/543) määrittelee myös kannabiksen huumausaineeksi. Huumausainelaki (30.5.2008/373), pykälä 5 sanoo:

Huumausaineen tuotanto, valmistus, tuonti Suomen alueelle, vienti Suomen alueelta, kuljetus, kauttakuljetus, jakelu, kauppa, käsittely, hallussapito ja käyttö on kielletty. Kiellosta voidaan poiketa lääkinnällisissä, tutkimuksellisissa ja valvonnallisissa sekä teollisen käytön tarkoituksissa siten kuin niistä erikseen tässä laissa tai muualla laissa säädetään.

3 Nuorten päihteidenkäyttö

Nuoren elämään kuuluu monesti erilaiset päihdekokeilut. Nuoret pitävät päihteiden avulla hauskaa ja ovat kiinnostuneita siitä, kuinka päihteet vaikuttavat. (Inkinen ym. 2000, 169.) Päihdekokeilut voivat liittyä perhetilanteeseen, kaveripiirin käyttäytymiseen, itsenäistymisprosessiin tai kouluongelmiin. Useimmiten nuoren päihteidenkäyttö alkaa tupakka- ja alkoholikokeiluilla. Mahdolliset huumeekokeilut tehdään monesti vasta myöhemmin. (Terho, Ala-Laurila, Laakso, Krogius & Pietikäinen 2002, 367-369.) Kun nuoren päihteidenkäyttökerrat lisääntyvät, kokeilut voivat muuttua riippuvuudeksi. Päihteet saavat mielihyvää tuottavan välittäjäaineen, dopamiinin, tason nousemaan. Nuoren keho muistaa hyvän olon tunteen ja haluaa kokea sen uudelleen. Näin riippuvuus aineeseen on syntynyt. (Sinkkonen 2010, 212.)

Päihteiden käytössä esimerkiksi tupakoinnin ja alkoholin humalahakuisen käytön suhteen ehkäisevän päihdetyön järjestö Elämäni Sankari ry näkee myönteistä kehitystä. Uusia haasteita nuorten päihteidenkäytön ehkäisemiseen tuovat nuuska, sähkötupakka, muuntohuumeiden voimakkaasti lisääntynyt käyttö ja

kannabiksen käytön yleistymisen arjessa. Vaikka perinteisten päihteiden käyttö on vähentynyt, uudet päihdyttävät aineet tuottavat paljon töitä ehkäisevässä päihdetyössä. (Elämäni Sankari ry 2016e.)

Nykytila

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) toteuttaa kouluterveyskyselyn peruskoulun kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisille joka toinen vuosi. Kyselyssä tutkitaan nuorten hyvinvointia, terveystottumuksia, päihteidenkäyttöä ja koulunkäyntiin liittyviä asioita. Kouluterveyskysely on ensimmäistä kertaa toteutettu peruskoulun oppilaille vuonna 1996. (THL 2015c.)

Tutkimme THL:n kouluterveyskyselyn indikaattorikoosteita peruskoululaisten osalta vuosilta 2004/2005. 2013. Koosteen mukaan päivittäin tupakoivien kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten osuus, sekä tyttöjen että poikien osalta, oli vuonna 2004/2005 18 prosenttia. Vastaava luku vuonna 2013 oli 13 prosenttia, joten nuorten tupakointi on selvästi vähentynyt. Tyttöjen ja poikien tupakointi on vähentynyt prosentuaalisesti lähes yhtä paljon. (THL 2013a; THL 2013b; THL 2013c.) Tupakoinnin vähennyttyä nuuskan päivittäinen käyttö on vastaavasti lisääntynyt yhdestä prosentista kolmeen prosenttiin vuodesta 2004/2005 vuoteen 2013. Alkoholinkäyttö on myös vähentynyt. Vuonna 2004/2005 nuorista 11 prosenttia käytti alkoholia viikoittain. Vastaava luku vuodelta 2013 oli laskenut 5 prosenttiin. (THL 2013a.) Nuorten kuukausittainen juominen on selvästi vähentynyt vuosina 2004/2005. 2013. Pojista itsensä tosihummalaan ainakin kerran kuussa joi vuonna 2004/2005 23 prosenttia ja tytöistä 21 prosenttia. Vuoden 2013 vastaavat luvut olivat pojilla 13 prosenttia ja tytöillä 11 prosenttia. (THL 2013b; THL2013c.)

Nuorten alkoholin ja tupakan käyttö on tilastojen mukaan vähentynyt, mutta vastaavasti laittomien huumeiden osalta tilastot ovat kääntyneet nousuun. Vuonna 2004/2005 pojista laittomia huumeita oli ainakin kerran kokeillut kahdeksan prosenttia. Vuoteen 2013 mennessä luku on kivunnut jo 11 prosenttiin. Tyttöjen kohdalla prosenttiluku oli sekä vuonna 2004/2005 että 2013 seitsemän prosenttia. Sekä tytöillä että pojilla tilastoissa näkyy muutaman prosentin lasku laittomien huumeiden osalta tutkimuksen alkuvuosina, mutta viime vuosina luku on noussut

uudelleen, ja pojilla kasvu on ollut tyttöjä jyrkempi. (THL 2013b; THL 2013c.) THL:n kouluterveyskyselyssä selvitettiin myös tupakoimattomien ja raittiiden nuorten osuus. Tutkimuksen mukaan vuonna 2004/2005 tupakoimattomia nuoria oli 69 prosenttia ja raittiita nuoria oli 36 prosenttia. Tupakoimattomien nuorten osuus oli kasvanut vuoteen 2013 mennessä 75 prosenttiin. Vastaavasti raittiiden nuorten osuus oli noussut 50 prosenttiin. (THL 2013a.)

4 Elämäni Sankari ry

Elämäni sankari ry on ehkäisevän päihdetyön järjestö, joka muun muassa tuottaa ja jakaa tietoa nuorten päihteidenkäytöstä. Se on kansalaisjärjestöjen yhteistyöyhdistys, jonka jäseniin kuuluu 23 jäsenyhdistystä, esimerkiksi Suomen Sali-bandyliitto ry. Elämäni Sankari ry:n päätukijana toimii Raha-automaattiyhdistys RAY. Sen avustusosuus on noin 66 prosenttia koko järjestön rahoituksesta. Elämäni Sankari ry:llä on myös kummiverkosto. Nämä vapaaehtoiset ehkäisevän työn tukijat ja puolestapuhujat antavat tärkeää tukea Elämäni Sankari ry:lle. (Elämäni Sankari ry 2016c.) Elämäni Sankari ry:n tavoitteena on ehkäistä ja vähentää päihdehaittoja. Terveiden edistäminen ja hyvinvoinnin lisääminen ovat toiminnan päätavoitteita, ja järjestö haluaa korostaa liikunnan ja harrastusten merkitystä nuorten arjessa. Järjestö tuottaa myös materiaalia ehkäisevään päihdetyöhön. (Elämäni Sankari ry 2016d.)

Joutsenon koulu on osallistunut useana vuonna Elämäni Sankari ry:n järjestämään hyvinvointikyselyyn ja ottanut vastaan kyselyyn pohjautuvan päihdeinterventiotunnin (Pajunen 2015). Elämäni sankari ry tekee yhteistyötä erityisesti alakoulun loppupuolella olevien nuorten ja yläkoululaisten kanssa. Tämän ikäisten nuorten kanssa ehkäisevän päihdetyön merkitys korostuu, sillä silloin päihdekokeilut alkavat ja vakiintuvat. (Elämäni Sankari ry 2016a.) Elämäni Sankari ry toteuttaa vuosittain hyvinvointikyselyjä eri kouluille ja räätälöi tulosten pohjalta päihdeinterventiotunnin kyseiselle oppilasryhmälle (Elämäni Sankari ry 2016b). Elämäni Sankari ry on luovuttanut tutkimusaineistojaan joutsenolaisten nuorten päihdeidenkäytöstä käytettäväksi tämän opinnäytetyön tekemiseen.

5 Opinnäytetyön tavoitteet ja toteutus

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on tuottaa tietoa Joutsenon yläkoulun seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisten päihteidenkäytöstä ja tarkastella saatuja tuloksia Elämäni Sankari ry:n aikaisempien vuosien tutkimustulosten rinnalla, sekä pohtia näiden tulosten perusteella päihteidenkäytön mahdollisia muutoksia. Tavoitteena on saada ajankohtaista tietoa nuorten päihteidenkäytöstä ja sen muuttumisesta viime vuosina. Aikaisempien tutkimusten mukaan yläkouluikäisten nuorten päihteidenkäyttö lisääntyy siirryttäessä ylemmille luokille. Halusimme tutkia seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisten päihteidenkäyttöä, luokka-asteiden eroja ja päihteiden käytön mahdollista lisääntymistä. On tärkeää saada tietoa juuri seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisten päihteidenkäytöstä, sillä vielä silloin siihen voidaan vaikuttaa ennaltaehkäisevästi. Pohdimme tutkimuksen perusteella myös sitä, miksi päihteiden käyttö lisääntyy juuri yläkoulun aikana ja mitä sen ehkäisemiseksi voitaisi tehdä. Ajankohtaista tietoa joutsenolaisten seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisten päihteidenkäytöstä saatiin kyselytutkimuksen avulla. Aikaisempia tutkimustuloksia tähän opinnäytetyöhön saatiin Elämäni Sankari ry:ltä.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Onko joutsenolaisten yläkouluikäisten nuorten päihteidenkäyttö muuttunut vuosien 2010-2015 aikana?
2. Mitä päihteitä nuoret käyttävät?
3. Eroavatko tämän tutkimuksen ja Elämäni Sankari ry:n tutkimustulokset toisistaan?

Opinnäytetyön kohde

Joutsenon koulu sijaitsee Lappeenrannan kaupungissa Joutsenon kaupunginosassa. Koulurakennuksessa opiskellaan luokilla 1-2 ja 7-9. Koulun yhteydessä toimii myös Joutsenon päiväkoti. Lappeenrannan kaupungin kasvatus- ja opetustoimen perusopetuksen vuoden 2015. 2016 oppilastilaston mukaan Joutsenon yläkoulussa on yhteensä 328 oppilasta. Yläkouluikäiset nuoret ovat pääsääntöisesti 13. 15. vuotiaita (Pajunen 2015).

Joutsenon koulu valikoitui tutkimuskohteeksi, koska sen oppilaat tulevat maantieteellisesti laajalta alueelta sekä Imatran että Lappeenrannan suunnalta. Tähän tutkimukseen haluttiin kuitenkin vain yhden koulun oppilaita. Koulun rehtori valitsi tutkimukseen molemmilta vuosikursseilta kaksi luokkaa, eli noin neljäkymmentä oppilasta. Yhteensä tutkimukseen oli tarkoitus osallistaa noin 80 yläkoulun oppilasta. Nuorten vanhemmilta kysyttiin kirjallinen lupa (Liite 2) tutkimukseen osallistumiseen.

Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruu

Tutkimustavaksi valikoitui määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus, jonka avulla saadaan luotettavaa ja kattavaa tietoa joutsenolaisten nuorten päihteidenkäytöstä yleisellä tasolla. Määrällistä eli kvantitatiivista tutkimusta voidaan kutsua myös tilastolliseksi tutkimukseksi. Määrällisellä tutkimuksella selvitetään esimerkiksi prosentiosuuksiin liittyviä kysymyksiä. Tällaista tutkimusta tehdessä otoksen on oltava riittävän suuri ja edustava. Aineistonkeruumenetelmänä on usein tutkimuslomake, jossa vastausvaihtoehdot ovat asetettu valmiiksi. Tietoja tutkimukseen voi hakea myös erilaisista tilastoista tai tietokannoista ja muokata näiden tuloksia tutkimukseen sopiviksi. Kuviot ja taulukot sopivat hyvin tulosten havainnollistamiseksi. Tilastollisen päättelyn avulla saatuja tuloksia pyritään yleistämään. Määrällisen tutkimuksen avulla ei voida selvittää asioiden syitä, vaan nykytilaa. (Heikkilä 2008, 16,18.)

Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin Webropol-kyselyä eli sähköistä kyselylomaketta, jonka oppilaat täyttivät internetissä oppitunnin aikana. Kyseisen oppitunnin pitäjälle laadittiin saatekirje (Liite 1), joka sisälsi tietoa tutkimuksesta ja ohjeet kyselyn täyttämiseen. Opettajaa pyydettiin lukemaan saatekirje ääneen oppilaille. Suunnittelimme kyselylomakkeen (Liite 3) niin, että sen huolellinen täyttäminen vei aikaa noin kymmenen minuuttia. Tutkimuksen kysymykset liittyivät esimerkiksi päihteidenkäyttökokemuksiin ja käyttömääriin. Meitä kiinnosti myös mitä päihteitä nuoret käyttävät.

Webropol on vuonna 2002 perustettu Webropol-verkkokyselytutkimus- ja analysointiohjelman kehittäjä. Webropol on kattava työkalu online-kyselytutkimusten

tekemiseen. Ohjelma on monipuolinen ja helppokäyttöinen. Ohjelman avulla voi tehdä kyselytutkimusten lisäksi myös paljon muuta. (Webropol 2016.)

Kyselylomakkeen suunnittelimme niin, että siinä olisi mahdollisimman selkeä edetä, ja kysymykset niin, ettei niissä olisi tulkinnanvaraa. Teimme yksinkertaiset ohjeistukset kyselyssä etenemiseen. Kyselylomakkeen alussa kysyttiin perustietoja eli sukupuolta ja luokka-astetta. Ensimmäinen osio, kysymykset 3-10, liittyivät tupakkaan ja tupakointiin, toinen osio, kysymykset 11-18, sähkötupakkaan. Kolmas osio, kysymykset 19-26, sisälsi kysymyksiä nuuskasta, neljännessä osiossa, kysymykset 27-36, kysyttiin alkoholista, ja viidennessä osiossa, kysymykset 37-41, kannabiksesta. Kuudes osio, kysymykset 42-43, sisälsivät kysymyksiä muista päihdyttävistä huumausaineista ja niiden käytöstä. Jos vastaaja kertoi, ettei käytä kunkin osion ensimmäisessä kysymyksessä olevaa päihdettä, ohjeistettiin häntä siirtymään kokonaan kyseisen osion yli seuraavaan päihteeseen liittyviin kysymyksiin. Tällä pyrimme siihen, ettei vastausprosentit vääristyisi myöhemmissä päihteen käytön runsauteen liittyvissä kysymyksissä.

Aineiston analysointi

Tutkimus on kvantitatiivinen eli määrällinen. Tarkoituksena oli tuottaa tilastoitavaa tietoa. Valitsimme Webropol-kyselyn, sillä se on helppo tapa toteuttaa määrällinen tutkimus suurelle joukolle. Webropol-kyselystä saadaan tulokset suoraan sähköisinä, jolloin niitä on huomattavasti helpompi analysoida. Suunniteltu otos oli suuri, joten sähköisenä toteutettava kysely oli kätevin vaihtoehto toteutukselle. Näin tutkimuksen tekijöiden ei tarvitse henkilökohtaisesti olla läsnä kyselyn täyttämävaiheessa. Webropol-kysely antaa meille suoraan vastauksia tutkimuskysymyksiimme, sillä tulokset on luokiteltu esimerkiksi sukupuolen mukaan.

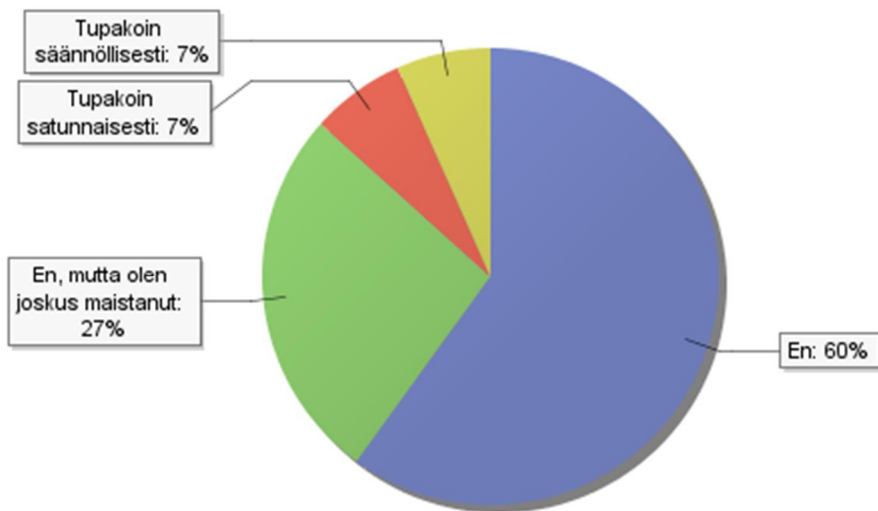
6 Tutkimustulokset

Tässä kappaleessa esitellään Joutsenon seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisille toteutetun päihdetutkimuksen tuloksia. Vastaajia tutkimuksessa oli yhteensä 28. Näistä tyttöjä oli 53,5 prosenttia eli 15 kappaletta ja poikia vastaavasti 13 kappaletta eli 46,5 prosenttia. Vastaajista seitsemännellä luokalla oli 64,3 prosenttia, eli

tyttöjä 9 ja poikia 9, yhteensä 18, ja kahdeksasluokkalaisia 35,7 prosenttia, eli tyttöjä 6 ja poikia 4, yhteensä 10 vastaajaa.

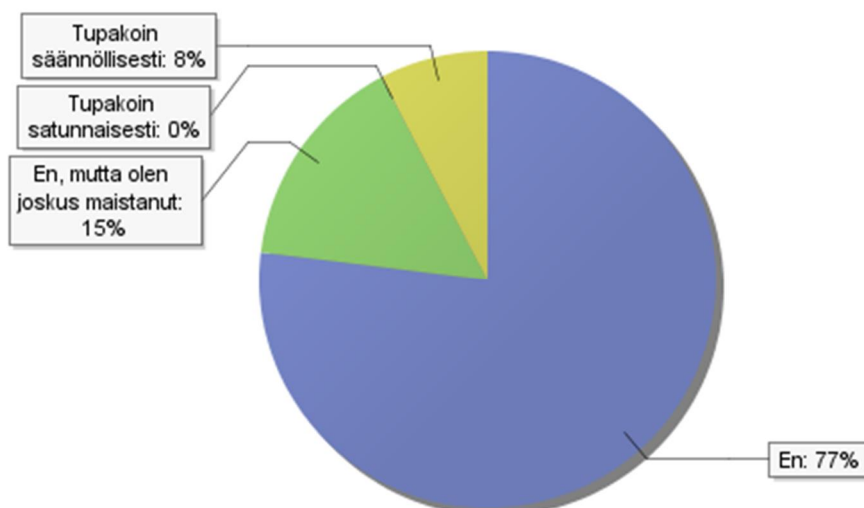
Tupakka

Vastanneista 28:sta 67,9 prosenttia ei tulosten mukaan tupakoi. Tupakkaa maistaneita oppilaita otannassa oli 21,4 prosenttia. Satunnaisesti kertoi tupakoivansa 3,6 prosenttia vastaajista. Säännöllisesti tupakoivia 28 vastaajasta oli 7,1 prosenttia.

Kuvio 1. Tyttöjen tupakointi N=15

Tytöistä 60 prosenttia ei polta tupakkaa. Tupakkaa maistaneita tytöissä oli 26,7 prosenttia. Satunnaisesti tytöistä tupakoi 6,7 prosenttia ja säännöllisesti saman verran. (Kuvio 1.) Pojista ei polta 76,9 prosenttia, kun taas tupakkaa maistaneita oli 15,4 prosenttia. Satunnaisesti tupakoivia ei ollut yhtään, ja säännöllisesti pojista tupakkaa polttaa 7,7 prosenttia (Kuvio 2). Seitsemäs- ja kahdeksasluokkalaisten ero tupakoinnissa oli melkoinen. Muutama seitsemäsluokkalainen ilmoitti maistaneensa tupakkaa, mutta kukaan ei vastausten mukaan tupakoinut satunnaisesti tai säännöllisesti. Kahdeksasluokkalaisten pienestä vastaajamäärästä 20 prosenttia ilmoitti tupakoivansa säännöllisesti ja 10 prosenttia satunnaisesti.

Kuvio 2. Poikien tupakointi N=13

Vastausten mukaan keskimääräisesti tupakoiva nuori poltti päivässä 1-10 savuketta. Tutkimustuloksista selviää, että nuoret hankkivat tupakkansa yleisimmin kavereidensa kautta tai tuntemattomilta. Savukkeet ovat kotimaata useammin tuotu ulkomailta, ja useimmiten Venäjältä. Suurimmat syyt tupakoimiseen olivat vastaajien mukaan rentoutuminen ja niin sanottu tupakkarinki, eli kavereiden kanssa seurustelu.

Sähkötupakka

Sähkötupakkaa kaikista 28 vastaajasta käytti säännöllisesti vain 3,6 prosenttia. Satunnaisesti käyttäviä oli 7,1 prosenttia. Joskus sähkötupakkaa kokeilleita vastaajista oli 14,3 prosenttia ja 75 prosenttia ilmoitti, ettei käytä sähkötupakkaa. Sähkötupakka on tulosten mukaan poikien keskuudessa suosittumpaa kuin tyttöjen. Säännöllisesti pojista sitä käytti 7,7 prosenttia. Tyttöillä vastaava luku oli nolla. Mainitut syyt sähkötupakan käytölle hauskanpito, rentoutuminen ja avoin vastaus *maistuu hyvältä*.

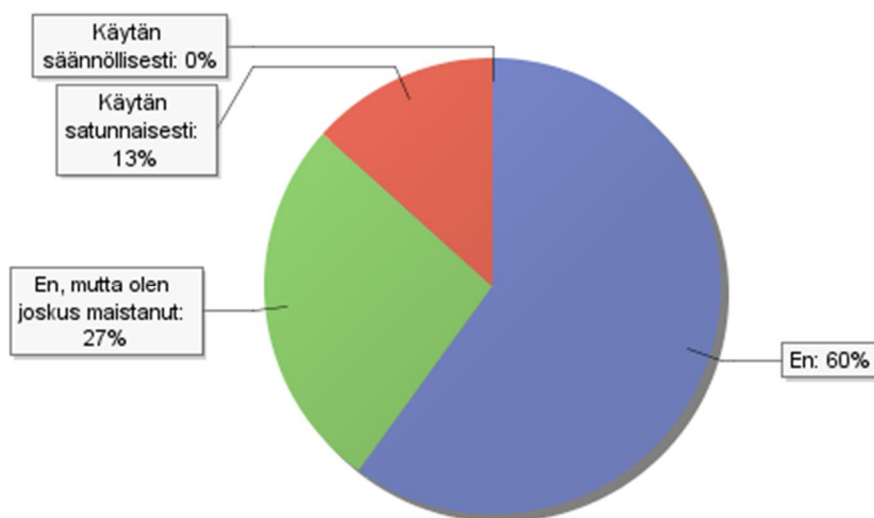
Nuuska

Nuuskaa ei käyttänyt 89,3 prosenttia vastaajista. Seitsemäsluokkalaisista kukaan ei käyttänyt säännöllisesti tai edes satunnaisesti nuuskaa. Yksi seitsemäsluokka-

lainen poika ilmoitti joskus kokeilleensa nuuskaa. Yksi vastaaja ilmoitti käyttävänsä nuuskaa satunnaisesti, ja säännöllisesti käyttäväksi ilmoittautui vain yksi kahdeksasluokkalainen poika. Nuuskansa nuoret hankkivat kaikkien vastausten mukaan kavereidensa kautta, ja sitä tuodaan sekä Ruotsista että Venäjältä. Syyt nuuskan käyttöön ovat rentoutuminen, pahan olon helpottaminen ja nikotiiniriippuvuus.

Alkoholi

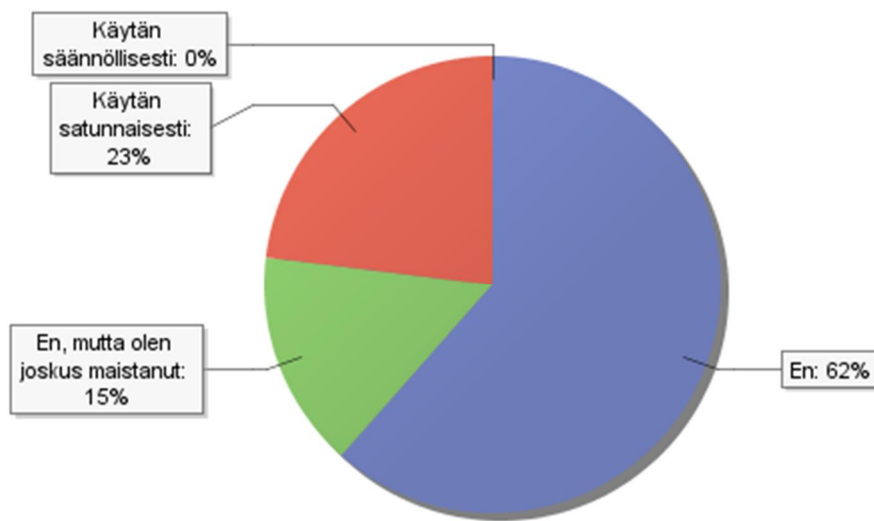
Kaikista 28 vastaajasta alkoholia ei käyttänyt eikä ollut maistanut 60,7 prosenttia. Kukaan ei ilmoittanut käyttävänsä alkoholia säännöllisesti, mutta satunnaisia käyttäjiä vastaajista oli 17,9 prosenttia. Kuvioissa 3 ja 4 kuvataan tyttöjen ja poikien alkoholinkäyttöä. Tulosten mukaan seitsemäsluokkalaiset olivat harvemmin edes maistaneet alkoholia kuin kahdeksasluokkalaiset. Kahdeksasluokkalaisista kymmenestä vastaajasta neljä ilmoitti käyttävänsä satunnaisesti alkoholia, kun 18:sta seitsemäsluokkalaisesta vain yksi vastasi olevansa satunnainen käyttäjä.

Kuvio 3. Tyttöjen alkoholin käyttö N=15

Vaikka kukaan vastaajista ei ilmoittanut käyttävänsä alkoholia säännöllisesti, yksi seitsemäs- ja yksi kahdeksasluokkalainen poika ovat vastanneet käyttävänsä sitä kerran viikossa tai useammin. Yksi kahdeksasluokkalainen tyttö kertoi käyttä-

vänsä alkoholia kerran kuukaudessa tai useammin, ei kuitenkaan viikoittain. Yleisimmät alkoholiannosmäärät juomiskerralla vaihtelivat yhden ja kuuden annoksen välillä, mutta yksi kahdeksaluokkalainen poika vastasi juovansa kerralla 10-12 annosta. Alkoholi hankittiin vastausten perusteella kavereiden kautta tai tuntemattomilta henkilöiltä. Humalaan itsensä ensimmäisen kerran nuoret ovat juoneet keskimääräisesti 14-vuotiaana, ja he kertoivat juovansa itsensä tosihumalaan harvemmin kuin kerran kuussa tai ei koskaan.

Kuvio 4. Poikien alkoholin käyttö N=13

Kysimme myös sitä, mitä juomia nuoret juovat. Vastausten mukaan vastanneet pojat joivat ainoastaan olutta tai lonkeroa. Sen sijaan tyttöjen juomavalikoima oli huomattavasti laajempi. Vastausten mukaan tytöt juovat olutta, siideriä ja lonkeroa, mutta näiden lisäksi myös viiniä, viinaa ja muita väkeviä juomia, likööriä ja juomasekoituksia. Yleisimmät syyt alkoholin käyttöön olivat hauskanpito ja rentoutuminen. Vastauksissa mainittiin myös pahan olon helpottaminen ja päihtyneen olotilan saavuttaminen sekä seuran vuoksi juominen.

Kannabis ja muut huumausaineet

Kaikista vastaajista vain yksi kahdeksaluokkalainen tyttö ilmoitti kokeilleensa kannabista. Kukaan muu 27:stä vastaajasta ei käytä, eikä ole koskaan kokeillut kannabista. Vastauksiensa mukaan kannabista kokeillut tyttö kertoi käytön syyksi hauskanpidon, rentoutumisen, pahan olon helpottamisen ja päihtyneen olotilan

saamisen. Kannabista hän kertoi hankkineensa kavereidensa kautta. Kukaan vastaajista ei ilmoittanut käyttäneensä tai kokeilleensa muita huumausaineita tai päihdyttäviä yhdisteitä.

7 Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt Joutsenossa 2010-2015

Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyn kysymyksissä tosihumala tarkoittaa voimakasta humalatilaa, jossa alkoholin käyttäjä päihtyy niin voimakkaasti, että hän esimerkiksi menettää tasapainonsa tai muistinsa, tai tuntee olotilansa todella päihtyneeksi. Säännöllisellä tupakoinnilla tarkoitetaan tässä päivittäistä tupakointia tai esimerkiksi viikonloppuisin toistuvaa tupakointia. Tupakoinnilla tarkoitetaan tässä myös muiden tupakkatuotteiden, esimerkiksi nuuskan tai sähkötupakan käyttöä. Humalahakuinen juominen tässä tarkoittaa alkoholin käyttöä, jossa tavoitellaan humalatilaa. Imppauksella tässä tarkoitetaan liimojen, sytyttimen kaasujen, bensen tai liuottimien tai muun sellaisen imppaamista päihtymistarkoituksessa. Imppaus tarkoittaa edellä mainittujen aineiden sisäänhengittämistä tarkoituksella. (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Alla olevassa taulukossa (Taulukko 1) on kuvattu Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyyn vastanneet joutsenolaiset nuoret vuonna 2010-2015. Prosenttiosuudet eivät ole tarkkoja, vaan arvioituja prosenttiosuuksia. Kaikki vastaajat eivät kuitenkaan ole vastanneet kaikkiin lomakkeen kysymyksiin, joten tuloksissa olevat prosenttiosuudet eivät siis kata koko vuoden vastaajaryhmää. Eri vuosina Hyvinvointikyselyyn Joutsenossa on vastannut erisuuruinen määrä oppilaita. Myös tyttöjen ja poikien osuudet vaihtelevat vuosittain. Nämä seikat varmasti vaikuttavat osaltaan tuloksiin.

	Vastaajia yhteensä 7.-lk (kpl)	Tyttöjä 7.-lk (prosenttia vastaajista)	Poikia 7.-lk (prosenttia vastaajista)	Vastaajia yhteensä 8.-lk (kpl)	Tyttöjä 8.-lk (prosenttia vastaajista)	Poikia 8.-lk (prosenttia vastaajista)
Vuosi 2010	96	55%	45%	67	49%	51%
Vuosi 2011	98	53%	47%	73	55%	45%
Vuosi 2012	44	50%	50%	78	52%	48%
Vuosi 2013	98	55%	45%	102	44%	56%
Vuosi 2014	103	43%	57%	62	52%	48%
Vuosi 2015	71	49%	51%	78	40%	60%

Taulukko 1. Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyyn vastanneet Joutsenon yläkoulun oppilaat vuosina 2010-2015 (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Tupakka ja nuuska

Vuonna 2010 Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyyn vastanneista seitsemäsluokkalaisista hieman yli 90 prosenttia ilmoitti, ettei tupakoi. Muutama prosentti vastaajista ilmoitti tupakoivansa säännöllisesti ja noin viisi prosenttia vastaajista tupakoi, mutta haluaisi lopettaa. Vuonna 2011 tupakoivien osuus oli viisi prosenttia ja kaksi prosenttia vastaajista tupakoi, mutta haluaisi lopettaa. Edellisen vuoden tavoin hieman yli 90 prosenttia vastanneista ei tupakoinut. Vuonna 2012 seitsemäsluokkalaisista noin 91 prosenttia ei tupakoinut. Noin kolme prosenttia ilmoitti käyttävänsä nuuskaa ja noin kuusi prosenttia tupakoi. (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Vuonna 2013 kyselyyn vastanneista seitsemäsluokkalaisista jopa 96 prosenttia kertoi, ettei tupakoi. Tupakoimattomien määrä oli siis kasvanut edellisvuoteen verrattuna. Joukossa oli vain hieman yli kolmen prosentin verran tupakoitsijoita, joista vielä kaksi prosenttia haluaisi lopettaa. Tupakoimattomia seitsemäsluokkalaisia oli Joutsenossa vuonna 2014 noin 95 prosenttia vastaajista ja tupakoivista muutama prosentti kertoi halukkuutensa lopettaa. Vuonna 2015 tupakoitsijoita oli

vain yksi prosentti ja noin kaksi prosenttia kertoi käyttävänsä nuuskaa. (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Kahdeksasluokkaisista vuonna 2010 kertoi tupakoivansa noin 19 prosenttia, joista noin puolet kertoi haluavansa lopettaa tupakoinnin. Vuonna 2011 noin 11 prosenttia vastaajista ilmoitti tupakoivansa ja näistä neljä prosenttia haluaisi kuitenkin lopettaa tupakoinnin. Tupakoimattomien kahdeksasluokkalaisten määrä oli vuonna 2012 kasvanut edellisvuoteen verrattuna. 94 prosenttia kertoi, ettei tupakoi. Kukaan tupakoivista ei kertonut haluavansa lopettaa. (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Vuonna 2013 noin 86 prosenttia vastanneista ei tupakoinut. Tupakoivista nuorista noin seitsemän prosenttia haluaisi lopettaa. Nuuskaa nuorista käytti noin kaksi prosenttia. Vuonna 2014 hyvinvointikyselyyn vastanneista kahdeksasluokkalaisista noin kuusi prosenttia tupakoi ja puolet heistä kertoi haluavansa lopettaa tupakoinnin. Myös noin kuusi prosenttia vastaajista käytti nuuskaa. Vuonna 2015 vastanneista noin viisi prosenttia käytti nuuskaa. Tupakoitsijoita vastaajien joukossa oli noin seitsemän prosenttia, joista noin puolet haluaisi lopettaa. Kaikkiaan 89 prosenttia vastaajista ilmoitti, ettei käytä tupakkatuotteita. (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Alkoholi

Vuosina 2010-2013 Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyssä nuorilta kysyttiin, kuinka usein he juovat itsensä tosihumalaan. Vuodesta 2014 eteenpäin nuorilta kysyttiin, kuinka usein he juovat humalahakuisesti. Tuloksien mukaan nuoret hankkivat alkoholia perheenjäsentensä, ystäviensä tai heidän perheenjäsentensä tai tuntemattoman hakijan kautta. (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Vuonna 2010 kaksi prosenttia seitsemäsluokkalaisista joi itsensä tosihumalaan noin kerran viikossa tai useammin. Sama määrä nuoria kertoi juovansa 1-2 kertaa kuukaudessa itsensä tosihumalaan. Noin 10 prosenttia vastanneista joi itsensä tosihumalaan vielä tätä harvemmin. Loput, eli noin 85 prosenttia, seitsemäsluokkalaisista vastasi kysymykseen *en koskaan*. Vuonna 2011 90 prosenttia vastaajista ei juonut itseään koskaan tosihumalaan. Harvemmin kuin 1-2 kertaa

kuukaudessa tosihumalaan itsensä juovia nuoria oli loput 10 prosenttia. Vuonna 2010 tosihumalaan asti itsensä joi noin kerran viikossa tai useammin noin kaksi prosenttia vastanneista. Noin 10 prosenttia ilmoitti juovansa harvemmin kuin 1-2 kertaa kuukaudessa itsensä tosihumalaan. (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Vuonna 2013 seitsemäsluokkalaisista 95 prosenttia kertoi, ettei juo itseään koskaan tosihumalaan. Luku on siis noussut huomattavasti. Jäljelle jääneet viisi prosenttia nuorista joi itsensä tosihumalaan asti harvemmin kuin 1-2 kertaa kuukaudessa. Vuonna 2014 95 prosenttia vastanneista ei kertomansa mukaan käyttänyt koskaan alkoholia humalahakuisesti. Kolme prosenttia ilmoitti käyttävänsä 1-2 kertaa kuukaudessa alkoholia humalahakuisesti ja noin prosentti vastaajista tätäkin harvemmin. Vuonna 2015 yksi prosentti vastanneista nuorista kertoi käyttävänsä noin kerran viikossa tai useammin, ja saman verran vastanneista kertoi käyttävänsä 1-2 kertaa kuukaudessa alkoholia humalahakuisesti. Muutama prosentti käytti alkoholia humalahakuisesti edellisiäkin vaihtoehtoja harvemmin. (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Vuonna 2010 kahdeksaluokkalaisista tosihumalaan kerran viikossa tai useammin joi noin kuusi prosenttia vastaajista. 12 prosenttia kertoi juovansa 1-2 kertaa kuukaudessa ja noin 15 prosenttia joi vielä tätä harvemmin itsensä tosihumalaan. Vuonna 2011 82 prosenttia vastaajista ei juonut koskaan itseään tosihumalaan, noin neljä prosenttia joi 1-2 kertaa kuukaudessa ja noin 14 prosenttia vielä tätä harvemmin. Vuonna 2012 harvemmin kuin 1-2 kertaa kuukaudessa itsensä tosihumalaan joi 15 prosenttia kahdeksaluokkalaisista. Kahdeksan prosenttia vastaajista joi 1-2 kertaa kuukaudessa ja 78 prosenttia ei juonut koskaan itseään tosihumalaan asti. (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Vuonna 2013 kerran viikossa tai useammin itsensä tosihumalaan asti joi kolme prosenttia vastanneista. Kaksi prosenttia kertoi juovansa 1-2 kertaa kuukaudessa ja noin 11 prosenttia joi vielä harvemmin itsensä tosihumalaan asti. Vuonna 2014 kaksi prosenttia kahdeksaluokkalaisista joi humalahakuisesti noin kerran viikossa tai useammin. Neljä prosenttia joi 1-2 kertaa kuukaudessa ja 14 prosenttia joi vielä harvemmin humalahakuisesti. Noin 79 prosenttia vastanneista nuorista ei koskaan juonut humalahakuisesti. Vuonna 2015 vastaajista ilmoitti juovansa

humalahakuisesti noin kerran viikossa tai useammin noin kolme prosenttia ja kaksi prosenttia 1-2 kertaa kuukaudessa. Noin 16 prosenttia vastaajista ilmoitti juovansa humalahakuisesti tätäkin harvemmin. 80 prosenttia ei kertoman mukaan juonut koskaan humalahakuisesti. (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Imppaus, lääkkeet ja huumausaineet

Vuosina 2010 ja 2012 hieman yli kuusi prosenttia seitsemäsluokkalaisista vastaajista ilmoitti impanneensa kerran päihtymistarkoituksessa, kun taas vuonna 2011 vastaava luku oli reilu yhdeksän prosenttia. Tämän lisäksi vuonna 2011 noin prosentti vastaajista ilmoitti impanneensa useamman kerran. Vuonna 2013 viisi prosenttia seitsemäsluokkalaisista kertoi impanneensa kerran päihtymistarkoituksessa. Vuonna 2014 päihtymistarkoituksessa viimeisen 12 kuukauden aikana kerran impanneita vastaajista oli noin yhdeksän prosenttia. Yksi prosentti kertoi impanneensa useamman kerran. Vuonna 2015 vastaavat luvut olivat noin viisi prosenttia ja noin kolme prosenttia. (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Vuonna 2010 kahdeksasluokkalaisista kukaan ei ilmoittanut impanneensa päihtymistarkoituksessa koskaan. Vuonna 2011 noin kolme prosenttia kertoi impanneensa kerran ja noin kaksi prosenttia useamman kerran päihtymistarkoituksessa. Vuoden 2012 tuloksissa noin kaksi prosenttia nuorista oli impannut kerran päihtymistarkoituksessa. Vuonna 2013 noin kolme prosenttia ilmoitti impanneensa kerran ja viisi prosenttia useamman kerran päihtymistarkoituksessa. Kahdeksasluokkalaisista kolme prosenttia oli impannut kerran viimeisen 12 kuukauden aikana ja vuonna 2014 kaksi prosenttia useamman kerran. Vuonna 2015 seitsemän prosenttia oli impannut kerran ja kolme prosenttia useamman kerran päihtymistarkoituksessa viimeisimmän vuoden aikana. (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Vuonna 2010 yhdestä kahteen prosenttia vastanneista seitsemäsluokkalaisista kertoi kokeilleensa joskus lääkkeitä päihtymistarkoituksessa. Vuonna 2011 prosentin verran kertoi kokeilleensa lääkkeitä päihtymistarkoituksessa ja saman verran vastaajista oli kokeillut lääkkeitä alkoholin kanssa samanaikaisesti. Vuosina

2012 ja 2013 kukaan vastaajista ei ilmoittanut käyttäneensä lääkkeitä päihtymistarkoituksessa. Vuonna 2014 seitsemäsluokkalaisista muutama prosentti kertoi kokeilleensa joskus lääkkeitä päihtymistarkoituksessa ja noin yksi prosentti lääkkeitä alkoholin kanssa yhtä aikaa. Vuoden 2015 tuloksissa ainoastaan yksi prosentti on kokeillut lääkkeitä alkoholin kanssa. (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Vuoden 2010 hyvinvointikyselyssä kahdeksaluokkalaisista noin viisi prosenttia kertoi kokeilleensa joskus lääkkeitä ja alkoholia yhdessä päihtymistarkoituksessa. Vuonna 2011 kahden prosentin verran vastaajista kertoi kokeilleensa lääkkeitä päihtymistarkoituksessa ja saman verran lääkkeitä ja alkoholia samaan aikaan. Vuonna 2012 kaksi prosenttia kahdeksaluokkalaisista kertoi joskus kokeilleensa lääkkeitä päihtymistarkoituksessa. Vuoden 2013 vastaava luku oli neljä prosenttia. Vuonna 2014 kukaan ei kertonut kokeilleensa lääkkeitä. Vuoden 2015 tulosten mukaan yksi prosentti oli kokeillut lääkkeitä ja alkoholia yhdessä. (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Vuonna 2010 muutama prosentti seitsemäsluokkalaisista kertoi olevansa kiinnostunut huumausaineiden kokeilusta, ja noin prosentti kertoi myös kokeilleensa niitä. Vastaavat luvut vuosina 2011 ja 2014 olivat samat kuin vuonna 2010. Vuonna 2012 huumeista kiinnostuneita kertoi olevansa muutama prosentti ja huumausaineita kokeilleita noin kaksi prosenttia. Vuonna 2013 kukaan seitsemäsluokkalaisista ei ollut kiinnostunut huumausaineiden kokeilusta ja prosentti kertoi joskus huumeita kokeilleensa. Vuonna 2015 ensimmäistä kertaa tuloksissa näkyi se, että prosentti vastaajista käytti huumausaineita. Kukaan ei kuitenkaan kertonut olevansa kiinnostunut niiden kokeilusta. (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Vuonna 2010 kuusi prosenttia kahdeksaluokkalaisista kertoi olevansa kiinnostunut huumausaineiden kokeilusta ja neljä prosenttia kertoi käyttävänsä niitä. Vastaavat luvut vuonna 2011 olivat viisi prosenttia ja kaksi prosenttia. Vuoden 2012 tuloksien mukaan huumausaineista kiinnostuneita oli viisi prosenttia ja käyttäjiä yksi prosentti. Vuonna 2013 kuusi prosenttia vastanneista kahdeksaluokkalaisista kertoi olevansa kiinnostunut huumeiden kokeilusta, yksi prosentti oli kokeillut niitä ja yksi prosentti kertoi käyttävänsä huumausaineita. Vuonna 2014

noin kuusi prosenttia kertoi olevansa kiinnostunut huumausaineiden kokeilusta. Vuonna 2015 yksi prosentti nuorista oli kiinnostunut ja yksi prosentti vastaajista kertoi joskus kokeilleensa huumausaineita. (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

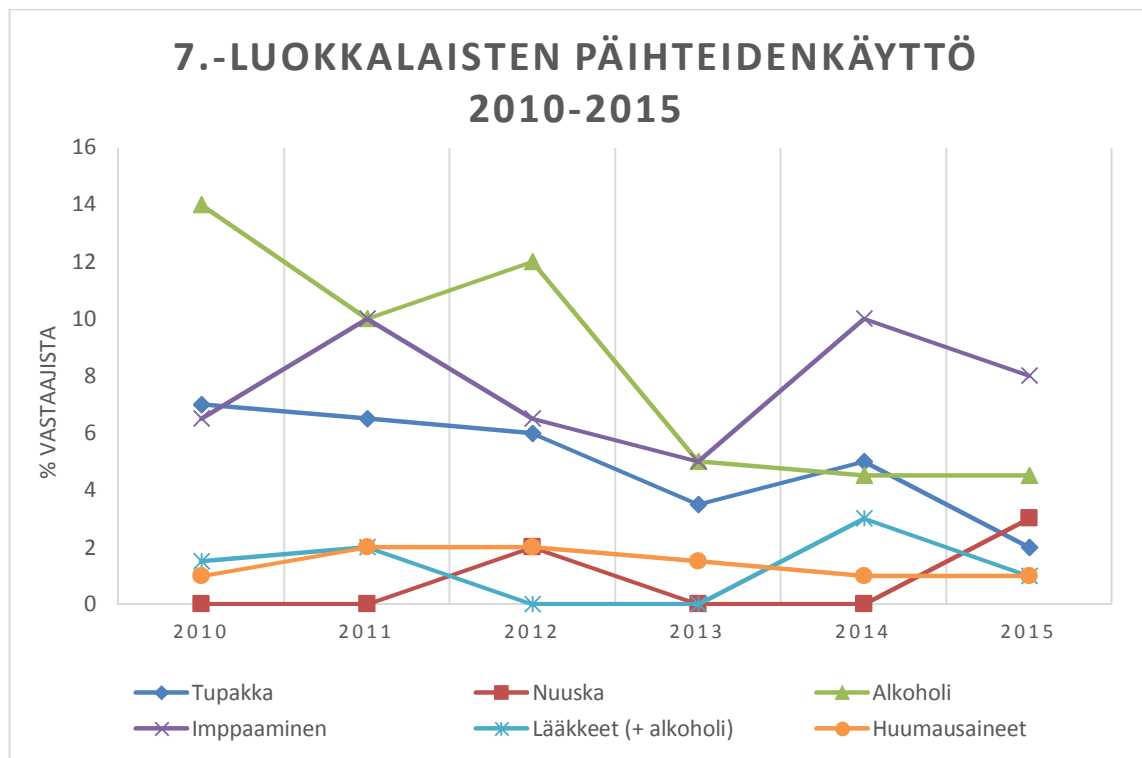
8 Yhteenveto ja johtopäätökset

Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt vuosilta 2010-2015 antavat kattavaa tietoa joutsenolaisten nuorten päihteidenkäytöstä ja sen kehityksestä vuosien mittaan. Päihteidenkäytön muutos näkyy erityisesti alkoholin ja tupakoinnin osalta sekä seitsemäs- että kahdeksaluokkalaisten kohdalla. Vuosien 2010 ja 2015 välisenä aikana molempien päihteiden kulutus on vähentynyt huomattavasti. Kuitenkin samaan aikaan nuuskan ja lääkkeiden käyttö sekä imppaaminen on lisääntynyt molempien luokka-asteiden nuorilla. Seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisten välillä on kuitenkin suuria eroja päihteidenkäytössä. Sekä tämän tutkimuksen tulokset, että Elämäni Sankari ry:n tulokset tukevat ajatustamme siitä, että kahdeksaluokkalaisten päihteiden kokeilut ja käyttö ovat huomattavasti yleisempiä kuin seitsemäsluokkalaisten.

Elämäni Sankari ry:n vuoden 2015 tulosten ja tämän tutkimuksen tulosten mukaan seitsemäsluokkalaisten yleisimmin käyttävät alkoholia, uutena tulokkaana nuuskaa, sekä imppaavat. Vielä vuonna 2010 seitsemäsluokkalaisten huomattavasti suurempi osa käytti alkoholia ja tupakoi. Tupakan polttaminen on Elämäni Sankari ry:n tulosten mukaan vähentynyt lähes joka vuosi edelliseen verrattuna. Alkoholin käyttö on vähentynyt vuosien 2010 ja 2013 välillä todella rajusti, minkä jälkeen se on tasoittunut. Sen sijaan seitsemäsluokkalaisten keskuudessa imppaaminen on ollut suosituinta vuosina 2011 ja 2014. Kuviosta 5 on nähtävissä se, että alkoholin suosion laskiessa imppaaminen on yleistynyt ja alkoholin käytön taas yleistyessä imppaaminen on vähentynyt. Huumausaineiden osalta Kuvion 5 käyrä on pysynyt hyvin tasaisena vuosi vuodelta. Päihteiden käyttäjiä tai kokeilijoita on jokaisen vuoden kyselyissä löytynyt muutaman prosentin verran.

Seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaisten päihteidenkäyttöä vuosina 2010-2015 kuvaavissa viivadiagrammeissa (Kuviot 5 ja 6) päihde- ja vuosikohtaiset vastausmäärät sisältävät päihteiden säännöllisen käytön sekä satunnaisen kokeilemisen.

Riippumatta siitä, kuinka harvoin tai usein vastaaja on päihdettä käyttänyt, hänen käyttönsä on merkitty diagrammiin.

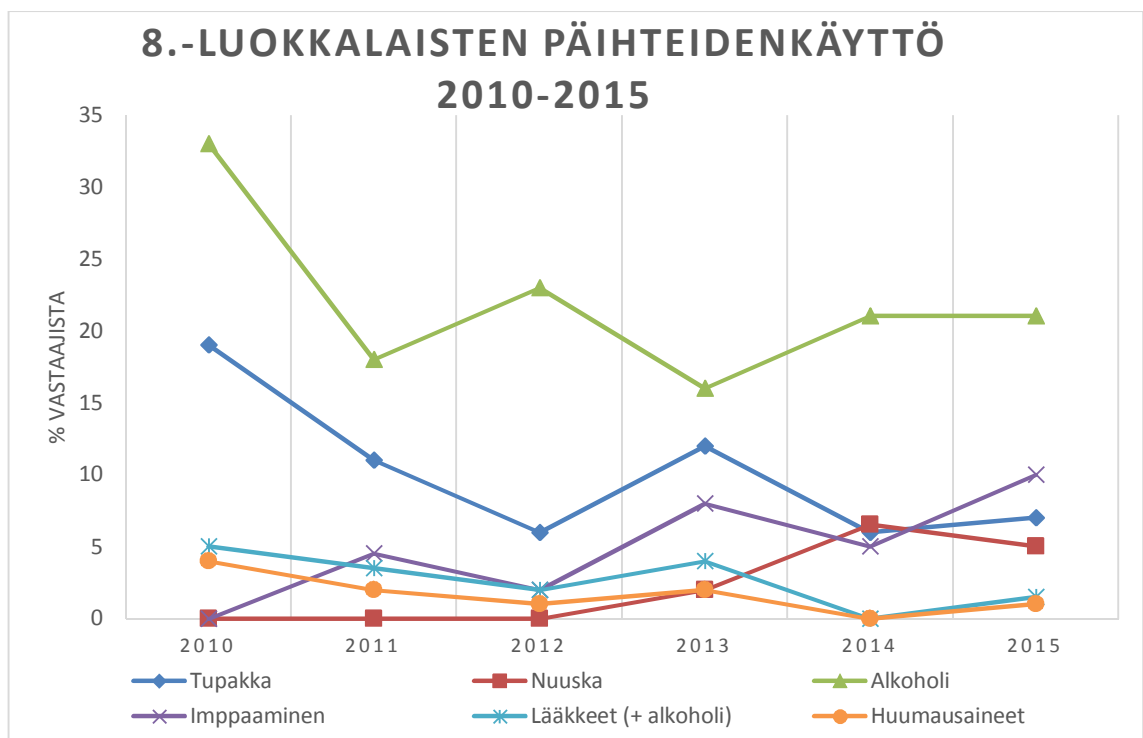
Kuvio 5. Seitsemäsluokkalaisten päihteenkäyttö vuosina 2010-2015 (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Seitsemäsluokkalaisten kohdalla vuosien 2010 ja 2015 välillä on ollut päihdekohtaisesti huimia eroja eri vuosien välillä. Vuonna 2010 nuorilla oli muutama selkeästi yleisimmin käytetty päihde, kun taas vuonna 2015 jokaiselle päihteelle löytyi tasaisesti joitakin käyttäjiä. Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyiden mukaan päihteenkäyttö on yleisesti vähentynyt, mutta päihdekohtaiset erot ovat kaventuneet.

Kahdeksasluokkalaisten yleisimmin käytetty päihde vuodesta toiseen on selkeästi ollut alkoholi. Sen käyttö on pääpiirteissään vähentynyt vuodesta 2010, mutta vielä vuonna 2015 se erottuu edelleen selvästi suosituimpana päihteenä. Myös tässä tutkimuksessa alkoholi oli kahdeksasluokkalaisten eniten kokeiltu tai käytetty päihde. Myös tupakointi on vähentynyt, mutta se on sekä tämän että Elämäni Sankari ry:n tulosten mukaan paljon yleisempää kahdeksasluokkalaisten keskuudessa kuin seitsemäsluokkalaisten. Tutkimuksessa ainoat satunnaisesti tai sään-

nöllisesti tupakoivat nuoret olivat kahdeksaluokkalaista. Nuuskan käyttö on lisääntynyt vuodesta 2010 vuoteen 2015 merkittävästi. Vuosina 2010-2012 kahdeksaluokkalaista nuuskan käyttäjiä ei tuloksissa ollut ollenkaan, mutta nuuskan käyttö saavutti huippunsa nopeasti vuonna 2014. Tässä tutkimuksessa ainoat nuuskan käyttäjät olivat kahdeksaluokkalaista.

Impkaus kahdeksaluokkalaisten keskuudessa on vähäisempää seitsemäsluokkalaisiin verrattuna. Se on Kuvion 6 mukaan ottanut joka toinen vuosi harppauksen ylöspäin yleisyydessä. Lääkkeiden ja huumausaineiden osalta tutkimustulokset näyttävät loivaa laskua vuosien 2010 ja 2015 välisenä aikana. Tässä tutkimuksessa ainut huumausaineiden kokeilija on kahdeksaluokkalaista vastaaja.

Kuvio 6. Kahdeksaluokkalaisten päihteidenkäyttö vuosina 2010-2015 (Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyt 2010-2015.)

Kahdeksaluokkalaisten tuloksissa päihteidenkäytössä on huomattavissa sama trendi kuin seitsemäsluokkalaisilla. Vuonna 2010 muutamalla suosituimmalla päihteellä oli paljon käyttäjiä. Vuoteen 2015 mennessä päihdekohtaiset erot ovat selvästi kaventuneet. Verrattuna seitsemäsluokkalaisten vuoden 2013 päihteidenkäytön laskuun kahdeksaluokkalaisilla lähes kaikki päihteet kasvattivat suosiotaan edellisvuoteen verrattuna. Alkoholin käyttö oli ainut laskija vuoden 2013 tuloksissa.

Tulosten eettisyys ja luotettavuus

Omassa opinnäytetyötutkimuksessamme tarkoituksena oli ottaa otokseen noin neljäkymmentä oppilasta molemmilta vuosikursseilta. Tutkimukseen haluttiin ottaa suuri otos, jotta tulokset olisivat mahdollisimman luotettavia. Oli hyvin todennäköistä, että joku oppilas sattuu olemaan poissa juuri päivänä, jolloin kyselyä täytetään. Kun otos on suuri, yksittäiset poissaolijat eivät vaikuta tulokseen. Koska oppilaat ovat alaikäisiä, täytyi heidän vanhemmiltaan saada lupa tutkimukseen osallistumiseen. Koulu lähetti oppilaiden vanhemmille saatekirjeen ja lupalomakkeen, jonka oppilaat palauttivat kouluun ennen kyselyyn vastaamista.

Kysely tehtiin nimettömänä ja ilman tunnistettavia tietoja. Jokaisella oppilaalla oli myös mahdollisuus ja oikeus keskeyttää kyselyn täyttäminen missä kohtaa tahansa. Tiedostimme, että haasteeksi voisi muodostua se, että joku tulkitsee kyselylomakkeen kysymyksen tai vastausvaihtoehdon väärin ja näin tulokset saattaisivat vääristyä. Tämän vuoksi kiinnitimme erityistä huomiota kyselylomakkeen kysymysten muotoiluun.

Suunnitelluista 80 vastauksesta saatiin 28 vastausta. Vastauksista kahdeksantoista oli seitsemäsluokkalaisilta ja kymmenen kahdeksaluokkalaisilta. Pienen vastausmäärän vuoksi tutkimuksen tuloksia ei voida pitää luotettavina tai yleistettävänä. Myös kyselylomakkeen tulkinnassa tai sen täyttämässä oli vääринymmärryksiä tai tulkintavirheitä, joiden takia tulokset saattoivat vääristyä.

9 Pohdinta

Yläkoulu on nuorten kasvamisen ja uusien asioiden kokeilun aikaa. Yläkoulussa nuori tutustuu uusiin ihmisiin ja luo uusia ystävyssuhteita. Usein myös yläkoulun aikana nuoret kiinnostuvat päihteistä ja niiden ensimmäiset kokeilut tapahtuvat. Osa nuorista on kiinnostuneita päihteistä jo yläkouluun siirryttäessä ja osa taas uskaltautuu tutustumaan niihin vasta yläkoulun edetessä. Päihteidenkäytön lisääntymistä yläkoulun edetessä voidaan ehkäistä esimerkiksi päihdevalistuksella. Mielestämme tästä oiva esimerkki ovat Elämäni Sankari ry:n pitämät päihdeinterventiotunnit. He suunnittelevat ne jokaiselle koululle erikseen vastaamaan kyseisen koulun Hyvinvointikyselyn tuloksia ja siinä esiin nousseita asioita. Tunnit

ovat interaktiivisia ja osallistavat nuoria valistukseen. Nuoret saavat aktiivisesti osallistua keskusteluun ja tuoda oman näkemyksensä esille päihteisiin liittyvissä asioissa, sekä esittää mieltä askarruttavia kysymyksiä. Uskomme, että tämän kaltainen päihdevalistus toimii nuorten kanssa ja saa heidät todella pohtimaan asiaa oman hyvinvointinsa kannalta, sekä oivaltamaan omien valintojensa tärkeyden.

Koulussa olisi myös satunnaisten päihdevalistustuntien lisäksi olla arjessa mukana kulkevaa, esimerkiksi viikoittaista päihdekeskustelua. Lisäksi rankaisemisen tai negatiivisen keskustelun sijasta nuorille mahdollisesti paremmin toimisi kannustus ja onnistumisista palkitseminen. Jyrkästi kielletyt asiat usein houkuttavat nuoria, joten päihdekeskustelua ylipäättään tulisi pehmentää ja lisätä. Keskustelu päihteidenkäytöstä ei saisi olla syyttävää ja nuorelle epämiellyttävää, vaan avointa ja helppoa.

Yläkouluikäisten päihteidenkäyttö

Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa oletimme nuuskan ja kannabiksen käytön yleistyneen nuorten keskuudessa. Tutkimustulosten mukaan nuuskan käyttö on yleistynyt sekä seitsemäs- että kahdeksaluokkalaisilla nuorilla. Kannabiksen suhteen huomattavaa käytön lisääntymistä ei tutkimustuloksissa näkynyt. Pohdimme sitä, että ehkä yläkouluikäiset ja varsinkin seitsemäs- ja kahdeksaluokkalaiset ovat liian nuoria uskaltautumaan edes kokeilemaan huumausaineita, ja heille niiden hankkiminen voi olla haastavaa. Yhdeksäluokkalaisilla ja varsinkin toisen asteen opiskelijoilla aihe voisi olla ajankohtaisempi.

Toinen oletuksemme oli, että tupakoitsijoiden määrä olisi vähentynyt. Tämä oletus piti paikkaansa. Sekä seitsemäs- että kahdeksaluokkalaisten osalta tupakointi oli vähentynyt merkittävästi vuodesta 2010. Määrä voi laskea edelleen, mutta pohdimme, vaikuttaako nuuskan suosion kasvaminen tupakoinnin väheneemiseen. Alkoholien osalta oletimme, ettei suuria muutoksia olisi tapahtunut. Kuitenkin käytön väheneminen on ollut erittäin huomattavaa. Alkoholi on edelleen nuorten yleisimmin käytetty päihde, mutta sen käytössä tapahtunut muutos on ollut suurempi kuin minkään muun päihteen kohdalla.

Ennen tutkimuksen toteuttamista pohdimme Venäjän rajan läheisyyden vaikutusta nuorten päihteiden käytön yleisyyteen ja käytettäviin päihteisiin sekä niiden saatavuuteen. Tutkimuksen tulosten mukaan esimerkiksi tupakkaa polttavat nuoret kertoivat tupakan olevan alkuperäisesti tuotu Venäjältä. Sama ilmiö näkyi myös nuuskan käytössä.

Yhteistyö

Yhteistyö Joutsenon koulun kanssa alkoi syksyllä 2015. Silloin sovimme opinnäytetyön tekemisestä Joutsenon koululle, luokka-asteet, joille tutkimus toteutettaisiin sekä tutkimuksen sisällöstä pääpiirteissään. Keväällä 2016 oli väärinymmärryksiä lupalomakkeiden ja vanhempien lupien kanssa. Lopulta lupalomakkeiden saaminen takaisin myöhästyi, ja sen takia oppilaista niin pieni osa vastasi kyselyyn. Tutkimuksen suorittaminen koululla viivästyi pitkälle kevääseen, eikä kyselyä voitu enää siirtää, sillä oppilaiden kesäloma oli juuri alkamassa, ja kyselyn toteuttaminen vasta syksyllä 2016 olisi ollut liian myöhään.

Se, että aikataulut eivät pitäneet, ja kyselyn toteuttaminen siirtyi niin pitkälle kevääseen, vaikutti ratkaisevasti saamaamme vastausmäärään ja siten koko tutkimuksen luotettavuuteen. Myös se, että lupalomakkeet täytyi lähettää oppilaiden vanhemmille, ja saada allekirjoitettuna takaisin, muodostui ratkaisevaksi ongelmaksi. Lupien lähettäminen vanhemmille viivästyi, ja kuten jo aiemmin osasimme arvella, oppilaat eivät lupia palauttaneet koululle aikataulussa. Jos luvat ja saatteet olisi saatu lähetettyä hyvissä ajoin, olisi vastausmäärä ollut varmasti suurempi. Suurin ongelma kyselyn toteuttamisessa oli aikataulut ja niiden pitämättömyys.

Kysely koululle toteutettiin niin, että oppilaat täyttivät sen luokittain jonkin oppitunnin aikana opettajan läsnäollessa. Pohdimme, olisiko meidän läsnäolollamme sovittuna päivänä ollut vaikutusta vastausmääriin. Nyt aikataulu oli melko määrittämätön, ja lupalomakkeiden takaisin saamisen myöhästymisen takia loppukeväästä tuli kova kiire. Jos kyselyyn vastaamiseen olisi sovittu tietty päivä jo aikaisemmin, olisiko lupalomakkeiden takaisin palauttaminen ollut tehokkaampaa?

Otimme opinnäytetyöprosessin aikana yhteyttä Elämäni Sankari ry:n toiminnanjohtaja Henrik Norreanaan, ja pyysimme häneltä, saisimmeko käyttää heidän tutkimustuloksiaan tässä opinnäytetyössä. Hän oli kiinnostunut yhteistyöstä ja suostui heti, sekä antoi luvan käyttää heidän Joutsenon kouluun tekemiään tutkimuksia opinnäytetyössämme. Elämäni Sankari ry lähetti meille heidän tutkimustuloksiaan Joutsenoon tehdyistä hyvinvointikyselyistä sähköpostitse vuosilta 2010-2015.

Kyselylomakkeen toimivuus

Kyselylomake pyrittiin suunnittelemaan mahdollisimman yksiselitteiseksi ja yksinkertaiseksi tulkintavirheiden välttämiseksi. Kuitenkin tuloksissa oli jonkin verran nähtävissä väärinymmärryksiä. Toinen mahdollinen vaihtoehto on se, että vastaajat eivät ole lukeneet kysymyksiä ja välihuomautuksia tarpeeksi tarkkaan. Esimerkiksi kysymyksen kolme *Tupakoitko?* jälkeen lomakkeessa oli välihuomautus, *Jos vastasit ~~en~~, voit siirtyä kohtaan 11*. Huomautuksesta huolimatta, vastaaja on vastannut myös joihinkin muihin tupakkaan liittyviin kysymyksiin, vaikka on vastannut kysymykseen kolme *en*. Tämä ongelma on esiintynyt useammassa kyselyn osiossa. Näiden tulkintavirheiden vuoksi vastaukset ovat vääristyneet ja niiden tulkinta on haastavaa.

Kyselylomakkeessa oli useammassa kysymyksessä vaihtoehto *muuten, miten?* ja sen jälkeen mahdollisuus vastata kysymykseen avoimesti. Useampi vastaaja on vastannut kysymykseen vaihtoehdolla *muuten, miten?* mutta jättänyt varsinaisen vastauksen kirjoittamatta. Tämän ongelman vuoksi tutkimuksesta ei saatu toivottua täydentävää tietoa avoimien kysymysten avulla.

Lomakkeen kysymysten 6, 14, 22, 32 ja 39 suunnittelu oli mielestämme erittäin haastavaa. Kysymyksellä haluttiin selvittää päihteen käytön kaarta, eli minkä ikäinen vastaaja on nyt, minkä ikäisenä on ensimmäisen kerran kokeillut päihdettä, ja milloin on mahdollisesti aloittanut sen säännöllisen käytön. Tämän kysymyksen tulkitseminen on vastausten perusteella ollut haastavaa, ja sitä osattiin myös ennakoida ennen tulosten saamista. Kysymys sisältää kolme eri kohtaa, ja niiden väliset vastausmäärät ovat ristiriidassa keskenään, lisäksi myös sellaiset henkilöt ovat vastanneet kysymykseen, joiden olisi pitänyt ohittaa kysymys. Myöhemmin

ajateltuna, kysymys oli muotoiltu erittäin monimutkaisesti, ja se oli itseasiassa tarpeeton, sillä Webropol-ohjelman ominaisuuksia hyväksikäyttäen oltaisi saatu kysymykseen toivottuja vastauksia huomattavasti helpommin ja selkeämmin. Käytimme kyselyä tehdessämme ensimmäistä kertaa Webropol-ohjelmaa. Kyselylomakkeen suunnittelussa moni ongelma olisi voitu välttää, jos olisimme osanneet käyttää ohjelman kaikkia ominaisuuksia hyväksemme.

Pohdimme myös sitä, että jos olisimme olleet itse paikalla kyselyyn vastaamisen hetkellä, olisiko se poistanut tulkintavirheitä, tai olisiko läsnäolomme saanut vastaajat keskittymään paremmin. Olisimme voineet ennen kyselyn täyttämistä ohjeistaa oppilaita kyselylomakkeen täyttämässä ja erityisesti haastaviin kysymyksiin 6, 14, 22, 32 ja 39 vastaamisessa. Kyselylomakkeen tulkinta- ja suunnitteluvirheiden takia osa kerätystä tiedosta on käyttökelvotonta, sillä osittain tulokset ovat hyvin vääristyneitä. Kuitenkin tärkeimpiin kysymyksiin kustakin päihteestä saimme mielestämme vastaukset.

Kyselylomakkeen rakenne oli mielestämme selkeä. Eri osiot eri päihteisiin liittyen selkeyttivät kyselyyn vastaamista. Jokainen osio sisälsi samat kysymykset sovellettuina juuri osioon liittyvään päihteeseen. Vastausvaihtoehtoja oli kysymyksiin runsaasti, ja avoimilla kysymyksillä *muuten, miten?* ja *muuta, mitä?* haettiin vielä täydentävää tietoa. Kyselyssä oli koottuna jokaisesta päihteestä kattavasti kysymyksiä, ja jos kyselyyn olisi saatu suuri vastaajamäärä ja lomaketta olisi käytetty oikein, olisimme saaneet erittäin kattavan päihdetutkimuksen.

Jatkotutkimusaiheet

Alkuperäinen tarkoitus oli, että suunnittelemaamme kyselylomaketta käytettäisiin myös päihdetutkimuksessa viipurilaisille nuorille. Olisi mielenkiintoista tutkia sitä, kuinka lappeenrantalaisten ja viipurilaisten nuorten päihteidenkäyttö eroaa, sillä kaupungit ovat maantieteellisesti lähekkäin, mutta kulttuurit eroavat toisistaan. Tutkimuksen voisi tehdä samalla, suunnittelemaamme kyselylomakkeella, jotta tulokset olisivat verrattavissa keskenään. Mielestämme kyselylomakkeemme vaatii kuitenkin hiomista, eikä sitä tällaisenaan kannata käyttää vastaavaan tutki-

mukseen. Kyselylomakkeessa oli hyviä puolia, mutta myös muokattavia kysymyksenasetteluja. Varsinkin haastavat kysymykset 6, 14, 22, 32 ja 39, vaativat muokkaamista.

Jatkotutkimuksena voisi tutkia myös joutsenolaisten yhdeksäsluokkalaisten päihteidenkäyttöä ja myös sitä, miten ja miksi käyttö mahdollisesti muuttuu yläkoulun aikana. Myös lukiolaisten ja ammattikoululaisten päihteidenkäyttöä tutkimalla saisi mielenkiintoisia tuloksia siitä, miten näiden kahden toisen asteen koulutuksen opiskelijoiden päihteidenkäyttö eroaa.

Kuviot

Kuvio 1. Tyttöjen tupakointi N=15, sivu 14.

Kuvio 2. Poikien tupakointi N=13, sivu 15.

Kuvio 3. Tyttöjen alkoholin käyttö N=15, sivu 16.

Kuvio 4. Poikien alkoholin käyttö N=13, sivu 17.

Kuvio 5. Seitsemäsluokkalaisten päihteidenkäyttö vuosina 2010-2015, sivu 25.

Kuvio 6. Kahdeksasluokkalaisten päihteidenkäyttö vuosina 2010-2015, sivu 26.

Taulukot

Taulukko 1. Elämäni Sankari ry:n hyvinvointikyselyyn vastanneet Joutsenon yläkoulun oppilaat vuosina 2010-2015, sivu 19.

Lähteet

Alkoholilaki 1143/1994.

Cedergren, J. 2010. Päihdelinkki. Tietopankki. Tietoiskut. Tupakka. Nuuska. <http://www.fipaihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/tupakka/nuuska>. Luettu 26.11.2015.

Elämäni Sankari ry:n Hyvinvointikyselyt 2010-2015. Sähköposti. 23.2.2016.

Elämäni Sankari ry 2016a. Elämäni Sankari ry. <http://www.elamanisankari.fi/>. Luettu 7.2.2016.

Elämäni Sankari ry 2016b. Tarjoamme. Peruskouluille. <http://www.elamanisankari.fi/tarjoamme/kouluille-ja-oppilaitoksille>. Luettu 7.2.2016.

Elämäni Sankari ry 2016c. Keitä olemme. <http://elamanisankari.fi/keita-olemme>. Luettu 1.10.2016.

Elämäni Sankari ry 2016d. Tavoitteemme. <http://elamanisankari.fi/tavoitteemme>. Luettu 1.10.2016.

Elämäni Sankari ry 2016e. Tuloksiamme. <http://elamanisankari.fi/tuloksiamme>. Luettu 1.10.2016.

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Huumausainelaki 373/2008.

Inkinen, M., Partanen, A. & Sutinen, T. 2000. Päihdehoitotyö. Helsinki: Tammi.

Kylmänen, P. 2005. Kun kaikki muutkinö Helsinki: Tammi.

Lappeenrannan kaupungin kasvatus- ja opetustoimen perusopetuksen oppilastilasto, lukuvuosi 2015-2016. 20.9.2015. <http://www.lappeenranta.fi/loader.aspx?id=18937ec6-89cc-4b22-896d-a4a417be2f75>. Luettu 24.11.2015.

Pajunen, M. 2015. Vararehtori. Joutsenon koulu. Lappeenranta. Haastattelu 23.10.2015.

Patja, K. 2006. Päihdelinkki. Tietopankki. Tietoiskut. Tupakka. Tupakkariippuvuus. <http://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/tupakka/tupakkariippuvuus>. Luettu 26.11.2015.

Sairanen, S. 2005. Päihdelinkki. Tietopankki. Tietoiskut. Huumeet, lääkkeet ja muut päihdeaineet. Kannabis (Marihuana ja hasis). <http://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-laakkeet/kannabis-marihuana-ja-hasis>. Luettu 26.11.2015.

Sinkkonen, J. 2010. Nuoruusikä. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Terho, P., Ala-Laurila, E., Laakso, J., Krogius, H. & Pietikäinen, M. 2002. Koulu-terveydenhuolto. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

THL 2013a. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaiden hyvinvointi 2004/2005-2013. http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2004_2013_pk.pdf Luettu 9.2.2016.

THL 2013b. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Peruskoulun 8. ja 9. luokan poikien hyvinvointi 2004/2005-2013. http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2004_2013_pk_pojat.pdf. Luettu 9.2.2016.

THL 2013c. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Peruskoulun 8. ja 9. luokan tyttöjen hyvinvointi 2004/2005-2013. http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2004_2013_pk_tytot.pdf. Luettu 9.2.2016.

THL 2015a. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet. Alkoholi. Alkoholihaitat. <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/alkoholi/alkoholihaitat>. Luettu 26.11.2015.

THL 2015b. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Aiheet. Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet. Huumeet. Kannabis ja terveys. Kannabikset terveysvaikutukset. <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/huumeet/kannabis/kannabiksen-terveysvaikutukset>. Luettu 26.11.2015.

THL 2015c. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus- ja asiantuntijatyö. Väestötutkimukset. Kouluterveyskysely. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely>. Luettu 9.2.2016.

Tupakkalaki 693/1976, uudistettu 549/2016.

Valtioneuvoston asetus huumausaineina pidettävistä aineista, valmisteista ja kasveista 28.8.2008/543.

Vierola, H. 2010. Tyttöjen ja naisten tupakkatietokirja. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Webropol 2016. Tuotteemme. www.webropol.fi/tuotteemme/. Luettu 30.9.2016.

Österberg, E. 2005. Päihdelinkki. Tietopankki. Tietoiskut. Alkoholi. Sosiaaliset alkoholihaitat. <http://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/alkoholi/sosiaaliset-alkoholihaitat>. Luettu 26.11.2015.

Saatekirje

Sosiaali- ja terveysala, sosiaalialan koulutusohjelma

Arvoisa lukija,

Olemme Saimaan ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK)-opiskelijoita ja teemme opinnäytetyötä yläkouluiikäisten nuorten päihteidenkäytöstä nykyään ja miten se on muuttunut verrattuna kymmenen vuoden takaisin tutkimustuloksiin. Teemme kevään 2016 aikana kyselytutkimuksen noin 120:lle Joutsenon yläkoulun oppilaalle päihteisiin liittyvistä asioista. Tutkimuksen on tarkoitus valmistua vuoden 2016 aikana.

Kysely täytetään oppitunnin aikana sähköisessä Webropol-kyselypohjassa ja sen täyttäminen vie aikaa noin 10 minuuttia.

Tutkimukseen valitaan kaksi luokkaa, eli noin 40 oppilasta, jokaiselta Joutsenon yläkoulun luokka-asteelta. Näin saamme kattavan otoksen mukaan tutkimukseen. Jotta tulokset olisivat mahdollisimman luotettavia, toivomme koko kyselylomakkeen täyttämistä vastaten kaikkiin kohtiin huolellisesti. Osallistumalla tutkimukseen, autatte meitä saamaan arvokasta tietoa nuorten päihteiden käytön muutoksista.

Kyselylomakkeessa ei tulla kysymään tunnistetietoja ja jokainen vastaa täysin anonyymisti tutkimukseen. Osallistujalla on mahdollisuus kieltäytyä tai keskeyttää tutkimukseen osallistuminen missä tahansa vaiheessa. Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista.

Mikäli Teille herää kysymyksiä opinnäytetyöhömmme liittyen, vastaamme mielellämme.

Ystävällisin terveisin,

Riikka Mikkola

Sanni Saaranen

puh.

puh.

etunimi.sukunimi@student.saimia.fi

Suostumus

Sosiaali- ja terveysala, sosiaalialan koulutusohjelma

Yläkouluikäisten nuorten päihteidenkäyttö Joutsenossa

Riikka Mikkola, Sanni Saaranen

Olen saanut riittävästi tietoa kyseisestä opinnäytetyöstä ja olen ymmärtänyt saamani tiedon. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut kysymyksiini riittävät vastaukset. Tiedän, että huollettavallani on mahdollisuus jättää osallistumatta tai keskeyttää missä tahansa vaiheessa tutkimukseen osallistuminen. Annan suostumukseni, että huollettavani saa osallistua tähän opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen.

Aika ja paikka

Oppilaan nimi

Alaikäisen huoltajan allekirjoitus

Sosiaali- ja terveysala, sosiaalialan koulutusohjelma

1. Sukupuoli

- tyttö
- poika

2. Luokka

- 7.-
- 8.-
- 9. . luokkalainen

TUPAKKA

3. Tupakoitko? (Poltettavat tupakkatuotteet, ei nuuska eikä sähkö tupakka)

- En
- En, mutta olen joskus maistanut
- Tupakoin satunnaisesti
- Tupakoin säännöllisesti

Jos vastasit *En* , voit siirtyä kohtaan 11.

4. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten nykyistä tupakointiasi?

- Tupakoin kerran päivässä tai useammin
- Tupakoin kerran viikossa tai useammin, en kuitenkaan päivittäin
- Tupakoin harvemmin kuin kerran viikossa
- Olen lakossa tai lopettanut tupakoinnin

5. Jos tupakoit, montako savuketta keskimääräisesti tupakoit päivässä?

- 1-5
- 6-10
- 11-15
- 16-20
- 21 tai enemmän

6. a. Minkä ikäinen olet nyt?

Ikä vuosissa

_____

b. Minkä ikäisenä maistoit tupakkaa ensimmäisen kerran?

Ikä vuosissa

_____

c. Jos poltat säännöllisesti, minkä ikäisenä aloitit?

Ikä vuosissa

_____

7. Mistä hankit tupakkasi? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Ostan itse kaupasta
- Kavereiden kautta
- Vanhemmilta/sukulaisilta
- Tuntemattomilta
- Muualta, mistä? _____

8. Suomen lainsäädännön mukaan alaikäinen henkilö ei voi ostaa tupakkatuotteita. Jos vastasit kysymykseen 7 +ostan itse kaupasta+, millä keinoin ostaminen on tapahtunut? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Minulta ei ole kysytty henkilöllisyystodistusta
- Olen käyttänyt toisen henkilön henkilöllisyystodistusta
- Henkilöllisyystodistukseeni on väärennetty ikä
- Kaupassa on myyjä, joka myy alaikäiselle
- Muuten, miten?

_____

_____

9. Onko käyttämäsi tuote alkuperäisesti

- Kotimaasta ostettu
- Ulkomailta ostettu, mistä? _____

10. Miksi tupakoit? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Seuran vuoksi kavereiden kanssa
  - Mielestäni se kuuluu aikuistumiseen
  - Koska kaverinikin polttavat tupakkaa
  - Hauskanpitoon
  - Rentoutumiseen
  - Helpottaakseni pahaa oloa
  - Jonkin muun syyn vuoksi, miksi?
-
-

SÄHKÖTUPAKKA

11. Käytätkö sähkötupakkaa?

- En
- En, mutta olen joskus kokeillut
- Käytän sähkötupakkaa satunnaisesti
- Käytän sähkötupakkaa säännöllisesti

Jos vastasit *En*, voit siirtyä kohtaan 19.

12. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten nykyistä sähkötupakan käyttöäsi?

- Käytän sähkötupakkaa kerran päivässä tai useammin
- Käytän sähkötupakkaa kerran viikossa tai useammin, en kuitenkaan päivittäin
- Käytän sähkötupakkaa harvemmin kuin kerran viikossa
- Olen lakossa tai lopettanut sähkötupakan käytön

13. Jos käytät sähkötupakkaa, montako kertaa keskimääräisesti tupakoit päivässä?

- 1-5
- 6-10
- 11-15
- 16-20
- 21 tai enemmän

14. a. Minkä ikäinen olet nyt?
Ikä vuosissa

_____

b. Minkä ikäisenä kokeilit sähkö tupakkaa ensimmäisen kerran?

Ikä vuosissa

_____

c. Jos poltat säännöllisesti, minkä ikäisenä aloitit sähkö tupakan käytön?

Ikä vuosissa

_____

15. Mistä hankit sähkö tupakkasi ja sen käyttöön tarvittavat tuotteet? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Ostan itse
- Kavereiden kautta
- Vanhemmilta/sukulaisilta
- Tuntemattomilta
- Muualta, mistä? _____

16. Suomen lainsäädännön mukaan alaikäinen henkilö ei voi ostaa tupakkatuotteita. Jos vastasit kysymykseen 15 +ostan itse+, millä keinoin ostaminen on tapahtunut? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Minulta ei ole kysytty henkilöllisyystodistusta
- Olen käyttänyt toisen henkilön henkilöllisyystodistusta
- Henkilöllisyystodistukseeni on väärennetty ikä
- Muuten, miten?

_____

_____

17. Onko käyttämäsi tuote alkuperäisesti

- Kotimaasta ostettu
- Ulkomailta ostettu, mistä? _____

18. Miksi käytät sähkö tupakkaa? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Seuran vuoksi kavereiden kanssa
  - Mielestäni se kuuluu aikuistumiseen
  - Koska kaverinikin käyttävät sähkö tupakkaa
  - Hauskanpitoon
  - Rentoutumiseen
  - Helpottaakseni pahaa oloa
  - Jonkin muun syyn vuoksi, miksi?
-
-

NUUSKA

19. Käytätkö nuuskaa?

- En
- En, mutta olen joskus maistanut
- Käytän nuuskaa satunnaisesti
- Käytän nuuskaa säännöllisesti

Jos vastasit *En*, voit siirtyä kohtaan 27.

20. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten nykyistä nuuskan käyttöäsi?

- Käytän nuuskaa kerran päivässä tai useammin
- Käytän nuuskaa kerran viikossa tai useammin, en kuitenkaan päivittäin
- Käytän nuuskaa harvemmin kuin kerran viikossa
- Olen lakossa tai lopettanut nuuskaamisen

21. Jos käytät nuuskaa, kuinka usein keskimääräisesti nuuskaat päivässä?

- 1-5
- 6-10
- 11-15
- 16-20
- 21 kertaa tai enemmän

22. a. Minkä ikäinen olet nyt?
Ikä vuosissa

_____

b. Minkä ikäisenä kokeilit nuuskaa ensimmäisen kerran?

Ikä vuosissa

_____

c. Jos käytät nuuskaa säännöllisesti, minkä ikäisenä aloitit nuuskaamisen?

Ikä vuosissa

_____

23. Mistä hankit nuuskasi? Voit valita useamman vaihtoehdon.

Kavereiden kautta

Ostan itse

Vanhemmilta/sukulaisilta

Tuntemattomilta

Muualta, mistä? _____

24. Jos vastasit kysymykseen 23 +ostan itse+, millä keinoin ostaminen on tapahtunut? Voit valita useamman vaihtoehdon.

Minulta ei ole kysytty henkilöllisyystodistusta

Olen käyttänyt toisen henkilön henkilöllisyystodistusta

Henkilöllisyystodistukseeni on väärennetty ikä

Kaupassa on myyjä, joka myy alaikäiselle

Muuten, miten?

_____

_____

25. Onko käyttämäsi tuote ostettu alkuperäisesti

Venäjältä

Ruotsista

Muualta, mistä? _____

26. Miksi käytät nuuskaa? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Seuran vuoksi kavereiden kanssa
  - Koska kaverinikin käyttävät
  - Mielestäni se kuuluu aikuistumiseen
  - Hauskanpitoon
  - Rentoutumiseen
  - Helpottaakseni pahaa oloa
  - Jonkin muun syyn vuoksi, miksi?
-
-

ALKOHOLI

27. Käytätkö alkoholia?

- En
- En, mutta olen joskus maistanut
- Käytän satunnaisesti
- Käytän säännöllisesti

Jos vastasit *En*, voit siirtyä kohtaan 37.

28. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten nykyistä alkoholin käyttöäsi?

- Käytän alkoholia kerran päivässä tai useammin
- Käytän alkoholia kerran viikossa tai useammin, en kuitenkaan päivittäin
- Käytän alkoholia harvemmin kuin kerran viikossa
- Olen lakossa tai lopettanut alkoholin käytön

29. Jos käytät alkoholia, kuinka monta annosta juot keskimääräisesti juomakerralla?
1 annos = 1 pullo keskialkua, 12 cl mietoa viiniä, 4 cl väkevää juomaa ym.

- 1-3
- 4-6
- 7-9
- 10-12
- 13 tai enemmän

30. Mistä hankit alkoholia? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Ostan itse kaupasta
- Kavereiden kautta
- Vanhemmilta/sukulaisilta
- Tuntemattomilta
- Muualta, mistä? _____

31. Suomen lainsäädännön mukaan alaikäinen henkilö ei voi ostaa alkoholituotteita. Jos vastasit kysymykseen 30 +ostan itse kaupasta+, millä keinoin ostaminen on tapahtunut? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Minulta ei ole kysytty henkilöllisyystodistusta
  - Olen käyttänyt toisen henkilön henkilöllisyystodistusta
  - Henkilöllisyystodistukseeni on väärennetty ikä
  - Kaupassa on myyjä, joka myy alaikäiselle
  - Muuten, miten?
-
-

32. a. Minkä ikäinen olet nyt?
Ikä vuosissa

_____

b. Minkä ikäisenä maistoit alkoholia ensimmäisen kerran?

Ikä vuosissa

_____

c. Jos käytät alkoholia säännöllisesti, minkä ikäisenä aloitit sen käyttämisen?

Ikä vuosissa

_____

33. Minkä ikäisenä joit ensimmäisen kerran itsesi humalaan?

- 10 tai nuorempana
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16 tai yli

34. Jos käytät alkoholia, mitä juot? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Siideri
- Olut
- Lonkero
- Viini
- Viina ja muut väkevät juomat
- Juomasekoitukset
- Likööri
- Muu, mikä? _____

35. Kuinka usein juot itsesi tosi humalaan asti?

- kerran viikossa tai useammin
- noin 1-2 kertaa kuukaudessa
- harvemmin
- en koskaan

36. Miksi käytät alkoholia? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Seuran vuoksi kavereiden kanssa
- Hauskanpitoon
- Mielestäni se kuuluu aikuistumiseen
- Koska kaverinikin käyttävät
- Rentoutumiseen
- Helpottaakseni pahaa oloa
- Saadakseni päihtyneen olotilan
- Jonkin muun syyn vuoksi, miksi?

KANNABIS

37. Käytätkö kannabista?

- En
- En, mutta olen joskus kokeillut
- Käytän kannabista satunnaisesti
- Käytän kannabista säännöllisesti

Jos vastasit *En*, voit siirtyä kohtaan 42.

38. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten nykyistä kannabiksen käyttöäsi?

- Käytän kannabista kerran viikossa tai useammin
- Käytän kannabista kerran kuukaudessa tai useammin, en kuitenkaan viikoittain
- Käytän kannabista harvemmin kuin kerran kuukaudessa
- Olen lakossa tai lopettanut kannabiksen käytön

39. a. Minkä ikäinen olet nyt?

Ikä vuosissa

_____

b. Minkä ikäisenä kokeilit kannabista ensimmäisen kerran?

Ikä vuosissa

_____

c. Jos käytät kannabista säännöllisesti, minkä ikäisenä aloitit sen käyttämisen?

Ikä vuosissa

_____

40. Mistä hankit kannabista? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Kavereiden kautta
- Vanhemmilta/sukulaisilta
- Tuntemattomilta
- Muualta, mistä? _____

41. Miksi käytät kannabista? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Seuran vuoksi kavereiden kanssa
  - Mielestäni se kuuluu aikuistumiseen
  - Koska kaverinikin käyttävät
  - Hauskanpitoon
  - Rentoutumiseen
  - Helpottaakseni pahaa oloa
  - Saadakseni päihtyneen olotilan
  - Jonkin muun syyn vuoksi, miksi?
-

MUUT PÄIHTEET/HUUMEET

42. Oletko kokeillut/käyttänyt muita aineita päihtymistarkoituksessa? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- en mitään
  - imppaaminen
  - lääkkeiden käyttö päihtymistarkoituksessa
  - sekakäyttö (lääkkeet + alkoholi)
  - huumausaineet (muu kuin kannabis), mikä?
-

- jotakin muuta, mitä?
-

43. Jos olet kokeillut/käyttänyt muita päihteitä, kerro kokemuksistasi.
